

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

**Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції
з міжнародною участю**

**“ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ
ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ
СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ
(ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ) НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ”,**

**присвяченої 160-річчю з дня народження І. Я. Горбачевського
(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою
відеоконференц-зв'язку)**

**15–16 травня 2014 року
м. Тернопіль**

ЧАСТИНА 1

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2014

люди. А мораль людини залежить від дотримання традицій, тому що кожен народ має свої прекрасні традиції, якщо люди будуть їх суворо дотримуватися, то з них вийдуть чудові громадяни. Але й не забували про розумовий розвиток своїх дітей. Вони вважали, що розум – скарб людини, тому що для процвітання імперії треба мудрого керманіча. І люди довели цю гіпотезу такими великими імперіями як Спарта, Афіни, Рим. Українські митці брали за приклад латинські прислів'я:

Alit lectio ingenium. – Читання годує розум.

Ut panis ventrem, sic pascit lectio mentem. – Як хліб живить шлунок, так читання – розум.

Ці слова знайшли своє відображення в рядках відомого українського поета Т.Г.Шевченка у вірші „І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм“:

„... *учітесь читайте*

чужого научайтесь

й свого не цурайтесь...”

Багато європейських правителів минулого й сьогодення говорячи промови зверталися до латинської мудрості, не забуваючи й про біблійні парафрази.

Отже, йдучи вперед з технологічним прогресом не можна забувати про мудрості древніх людей, які вкорінилися в європейську культуру, і пройшли всю критику століть.

УДК 378.016:611-057.875-054.6

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ В ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

C. B. Chugin

Zaporizhkyi derzhavnyi medychnyy universitet

EXPERIENCE OF TEACHING OF HUMAN ANATOMY FOR FOREIGN STUDENTS IN THE ZAPOROZHYE STATE MEDICAL UNIVERSITY IN ENGLISH

S. V. Chugin

Zaporozhye State Medical University

У сучасному світі в медичних вищих навчальних закладах особливе значення повинно відводитися фундаментальним дисциплінам, тому що саме медико-біологічні предмети створюють базис для подальшого навчання на клінічних кафедрах. На сьогоднішній день рівень медицини визначає необхідність таких компетенцій як готовність пов'язувати свою професійну діяльність з продовженням освіти, здатність самостійно працювати з інформацією, приймати рішення. При цьому щорічне збільшення кількості іноземних студентів, що навчаються в українських медичних вищих навчальних закладах, ставить дуже непросте завдання – використовувати диференційований педагогічний підхід залежно від початкового рівня підготовки абітурієнта з інших країн.

Перед співробітниками кафедри завжди стоїть особлива задача – підвищення результативності навчальної діяльності, що забезпечить високий рівень знань. Навчальний процес повинен бути завжди орієнтований на формування професійних компетенцій, що дозволяють використовувати об'єм наукової інформації з базисних дисциплін для прийняття клінічних дисциплін та прийняття відповідальних рішень при постановці діагнозу і виборі плану лікування. Робота з іноземними студентами завжди складна і не ординарна. Потрібен пошук адекватних засобів і технологій процесу освіти.

In today's world of medical higher educational institutions of special importance should be discharged fundamental discipline, because it is biomedical objects create the basis for further studies on the clinical departments. To date, the level of usefulness of Medicine defines competence as a readiness to associate his professional career with continuing education, ability to work independently with the information to make decisions. In this case, the annual increase in the number of foreign students enrolled in Ukrainian medical universities, has become a very difficult task – to use differentiated teaching approach depending on the initial level of training of the other applicant countries. Before the department staff is always special task – improving the effectiveness of training activities that ensure a high level of expertise. The educational process should always be focused on the formation of professional competence that allow you to use the volume of scientific information from basic sciences to understand clinical disciplines and responsible decision-making in the diagnosis and choice of treatment plan. Foreign Students always difficult and not the ordinary. We need to find appropriate tools and technology education process.

Вступ. У сучасному світі в медичних вищих навчальних закладах особливе значення повинно відводитися фундаментальних дисциплін, тому що саме медико-біологічні предмети створюють базис для подальшого навчання на клінічних кафедрах [1]. У цьому зв'язку особливо гостро стоять питання про підвищення рівня знань у студентів, починаючи з молодших курсів. На даний час здійснюється перехід до компетентісно – орієнтованої освіти, коли в результаті інтегрування таких понять, як знання – розуміння – навички формуються здатність і готовність до професійної діяльності, що позначаються як компетенції [2]. На сьогоднішній день рівень медицини визначає затребуваність таких компетенцій як готовність пов'язувати свою професійну діяльність з продовженням освіти, здатність самостійно працювати з інформацією, приймати рішення [3]. При цьому щорічне збільшення кількості іноземних студентів, що навчаються в українських медичних вузах, ставить дуже непросте завдання – використовувати диференційований педагогічний підхід залежно від початкового рівня підготовки абітурієнта з інших країн.

Основна частина. Ось вже більше 40 років Запорізький державний медичний університет (раніше Запорізький медичний інститут) здійснює підготовку медиків і провізорів для зарубіжних країн. Починаючи з 2002 року проводиться навчання також і англійською мовою. Навчання іноземних студентів у медичному вищому навчальному закладі має свої особливості, у зв'язку з чим більшої значущості набуває так звана спадкоємність дисциплін, яка повинна бути пов'язана з достатнім рівнем знань з фундаментальних предметів, таких як анатомія, гістологія, фізіологія, біохімія і т.ін. Вивчаючи нормальну анатомію людини, студенти отримують знання, які використовуються на всіх наступних курсах. Саме тому викладення матеріалу повинно забезпечити високу ступінь виживання знань. Перед співробітниками кафедри завжди стоїть особлива задача – підвищення результативності навчальної діяльності, що забезпечить високий рівень знань з предмету. Навчальний процес повинен бути завжди орієнтований на формування професійних компетенцій, що дозволяють творчо мислити, використовувати об'єм наукової інформації з базисних дисциплін для сприйняття клінічних дисциплін та прийняття відповідальних рішень при постановці діагнозу і виборі плану лікування. Робота з іноземними студентами завжди складна і не ординарна. Потрібен пошук адекватних засобів і технологій процесу освіти. Існують різні способи інтенсифікації навчального процесу. У своїй роботі ми застосовуємо наступні:

- Застосування прийомів (традиційних та інноваційних), які мають найбільші навчальні здібності;
- Збільшення індивідуальної практики кожного окремого учня в цій галузі знання протягом аудиторних і позааудиторних занять;
- Стимулювання інтелектуальної активності студентів;
- Допомога в оволодінні новими знаннями з використанням традиційно застосовуваних посібників (таблиці, органи, трупний матеріал) і нововведень (комп'ютерні технології).

Проведення занять у іноземних студентів англійською мовою передбачає створення позитивної емоційної атмосфери, що є запорукою результативної роботи в освоєнні даного предмета. Цікаві завдання, чергування інтенсивної роботи і відпочинку, колективна взаємодія, почуття успіху у вигляді усних заохочень і оцінок в журналі при освоєнні навчального матеріалу з однією з найскладніших дисциплін першого курсу має велике творче значення для забезпечення професійної діяльності іноземного студента як учасника освітнього процесу та розвитку його особистісних якостей.

Діяльний підхід у методиці викладання анатомії людини англійською мовою передбачає не тільки цікавий виклад навчального матеріалу, а й підготовку до його використання на клінічних кафедрах. Студенти повинні свідомо підходити до навчального процесу, з чітким розумінням мети навчання та етапів роботи, що спрямовані на її досягнення. Для вироблення навичок і вмінь використання вивченого в навчальний процес вводяться проблемні завдання. Застосування пасивних прийомів навчання не забезпечує постійно активного режиму роботи студентів. Використання при розборі матеріалу узагальнюючих схем або уточнюючих малюнків при роботі з англійськими студентами створює додаткові можливості в розширенні їхнього світогляду та закріпленні теми заняття [4]. Іноземні студенти дуже люблять проводити самостійний аналіз навчального матеріалу, і чимало важливим завданням викладача є адекватне коригування цього процесу. На етапі аудиторної самостійної роботи можуть бути ефективними ситуаційні завдання із застосуванням знань, що отримані в ході пояснення нового матеріалу, коли перед студентами стоїть завдання відібрати відповідну інформацію, оцінити її і класифікувати. Це забезпечує постійне тренування з використанням навчального матеріалу з урахуванням різноманітних аспектів його застосування. При роботі з іноземними студентами індивідуальний підхід може бути ефективним тільки в тому випадку, якщо його здійснення ведеться одночасно за двома напрямками. Перший напрямок проявляється в підборі

методологій викладання, які ґрунтуються на диференціації студентів за їх індивідуальним особливостям пізнавальних процесів. Другий напрямок – індивідуалізація. Навчальні вміння формуються з урахуванням компенсації недоліків у розвитку певних здібностей у індивідуумів, що навчаються. Таким чином при індивідуальному підході робота викладача має подвійне зміст. З одного боку, студенти повинні отримувати знання, які сприяють розвитку мислення. З іншого боку, викладач повинен орієнтуватися на рівень розвитку мислення студентів та їх базовий рівень підготовки. Адже в групах найчастіше навчаються студенти з різних країн світу, де шкільні програми по-різному і в різному обсязі викладають початковий рівень знань, необхідний для навчання в медичних ВНЗ [4]. Студентам з переважанням конкретного мислення необхідно давати спеціальні вправи для формування зв'язків між частинами досліджуваного матеріалу, а для студентів з високим рівнем абстрагування і розвиненими здібностями до інтеграції можна пропонувати творчі завдання з включенням клінічних моментів. Для більш раціонального проведення практичних занять дуже важливо правильно складати творчі завдання, які дозволяють краще засвоїти матеріал і здійснювати поточний контроль розуміння викладеного матеріалу. Подібні завдання бажані для всіх, але їх частка в навчанні студентів зі слабкими здібностями не може бути велика, тоді як найбільш здібні студенти не повинні витратити багато часу на виконання однотипних завдань.

Висновки. У ході заняття необхідно сприяти виробленню стійких мотивацій для вивчення даного предмета. У нашій практиці ми застосовуємо різні методи, засновані на посиленні клінічної значущості предмета. Студенти повинні чітко уявляти, що без достатніх знань з анатомії людини неможливо придбати професійні навички. Вже з перших практичних занять викладач повинен сформулювати інтерес до досліджуваного предмета шляхом застосування наочних методів викладу з залученням студентів в процес виготовлення анатомічних препаратів, що суттєво впливає на досягнення мети навчання. Дуже ефективно залучення іноземних студентів в роботу студентського наукового гуртка при кафедрі анатомії людини. Все це спонукає до формування необхідних компетенцій для майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Кузьминов, В. И. Информационно-образовательная среда предвузовского обучения иностранных студентов / В. И. Кузьминов, А. И. Громов, Е. Т. Хачатурова // Вестн. Рос. ун-та дружбы народов. Серия «Информатизация образования». – М. : Изд-во РУДН, 2007. – № 1. – С. 28–37
2. Волюнкін В. И. Педагогика в схемах и таблицах: учебное пособие / В.И. Волюнкін. // Ростов-н/Д: «Феникс», – 2-е изд., – 2008.
3. Рот Ю., Коптельцева Г. Межкультурная коммуникация. Теория и тренинг: учебно-методическое пособие / Ю. Рот // М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – С. 47.
4. Арсеньев Д. Г., Зинковский А. В., Иванова М. А. Социально-психологические и физиологические проблемы адаптации иностранных студентов / Д. Г. Арсеньев // СПб.: Изд-во СПбГПУ, 2003. – С. 49.

НОЕТИЧНА МОДЕЛЬ ЯК ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

О. В. Чуйкова

Одеський національний медичний університет

Вступ. Ноетика дає приклад розумної етики в тому сенсі, що крізь призму сучасних проблем медицини та суспільства (особливо суспільства перехідного типу, як Україна), світу в цілому вона предметно вказує, що подолати всі ці проблеми та вижити людству можливо завдяки слідуванню філософським етичним правилам індивідуального існування людини та її співіснування з іншими.

Основна частина. Пройшов той час, коли було можливим і навіть модним досягти своєї мети завдяки НТР та свавільному порушенню етики – ці деструктивні принципи поведінки окремої людини наочно показали, що потім відбувається загальна руйнація. Тому що людство – це цілісний організм, в якому конкретна людина є мов би клітиною цього організму. “Вищий розум”, “макрокосм”, “ноосфера” складається з синтезу думок, етичної (або неетичної) поведінки “мікрокосмів”, що продукують ті або інші наслідки для суспільства, природи, космосу (на це вказує Вернадський) в цілому. “Бог помер” – сказало собі людство у ХІХ столітті. Але найстрашніше, коли людина помре для Бога – тому ще означає санкціоноване заперечення в собі найкращих рис, цілей та етики в

<i>Ю. С. Чотик</i> ВИВЧЕННЯ КЛАСИЧНИХ МОВ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ТИСЯЧОЛІТНІХ СВІТОГЛЯДІВ	402
<i>С. В. Чугін</i> ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ В ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	403
<i>О. В. Чуйкова</i> НООЕТИЧНА МОДЕЛЬ ЯК ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬНОМУ ПРОСТОРІ	405
<i>О. В. Шальнова-Козаченко</i> ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ В ОНМЕДУ	406
<i>В. І. Шепітько, О. Д. Лисаченко, Г. А. Єрошенко, С. М. Білаш, Л. Б. Пелипенко, А. В. Пирог- Заказнікова, Н. Ф. Єрємїна, О. В. Вільхова, О. С. Якушко</i> ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ	408
<i>Л. Б. Шутак, Г. В. Навчук</i> ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ	409
<i>О. Я. Шутурма, О. П. Андрійшин, А. О. Котик</i> ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ПІДГОТОВЦІ Й ЧИТАННІ ЛЕКЦІЙ З ГІСТОЛОГІЇ	412
<i>І. О. Юрченко</i> ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ХІМІЇ МАЙБУТНІМ ЛІКАРЯМ	413
<i>О. В. Ясінська, С. І. Анохіна, О. В. Кузнєцова</i> ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗІОЛОГІЇ	415
<i>А. А. Рыжов, А. Н. Попов</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОГНИТИВНЫХ СТРУКТУР ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УСВОЕНИЯ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА НА ЭТАПЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ	416
<i>О. V. Kraydashenko, O. O. Svyntozelsky</i> FEATURES OF PREPARE STUDENTS OF PHARMACY FACULTY FOR THE PROFESSIONAL PHARMACEUTICAL CARE IN ECTS TEACHING	417
<i>О. V. Kutsevol, T. P. Tananakina, V. V. Stepanenko, I. A. Borzenko</i> SOME IDEAS CONCERNING ACTIVE LEARNING IN PHYSIOLOGY CLASSROOM	418
<i>О. О. Lazurenko, N. V. Smila</i> GENERAL DESCRIPTION OF EMOTIONAL EDUCATION STUDENTS IN MEDICAL UNIVERSITY OF UKRAINE	420
<i>R. M. Lysiuk, R. Ye. Darmohray</i> ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES FOR STUDYING OF PHARMACOGNOSY BY ENGLISH MEDIUM STUDENTS	422
<i>A. S. Sydorhuk, L. I. Sydorhuk, V. D. Moskaliuk, I. I. Sydorhuk</i> ACTIVATION OF SELF-STUDY OF MEDICAL PROFILE STUDENTS WITHIN THE COMPETENCE-BASED APPROACH IN TEACHING OF THEORETICAL AND CLINICAL DISCIPLINES	423
<i>К. М. Амосова, Г. В. Мостбауер, С. Ю. Калініна</i> РЕЗУЛЬТАТИ КОНТРОЛЮ ВИЖИВАНОСТІ ЗНАНЬ З БАЗОВИХ ДИСЦИПЛІН У СТУДЕНТІВ 4-ГО КУРСУ	425